

EUTHANASIE IS VOOR
DE UITVOERENDE ARTS OVER
DE RAND VAN HET DRAAGLIJKE

‘Wat kijk
je moeilijk,
dood is
dood’

GETTY IMAGES

Huisarts Roel Amons spreekt met een patiënt af dat hij haar zal helpen bij zelfdoding. Ze is in de 80 en voldoet aan alle voorwaarden. Maar als het zover is, weigert ze het drankje en eist op hoge toon een injectie.

De Levensindekliniek kan de toegenomen vraag naar euthanasie niet aan.¹ Huisartsen en psychiaters zouden te bang zijn om euthanasie te verrichten of niet genoeg bekend zijn met de regelgeving.^{2,3} Met name in liberale en sociaaldemocratische kringen heeft slechts een enkele publicist vanaf de zijlijn begrip voor de aarzeling van artsen.^{4,5} De uitvoerende artsen laten in het publieke debat, mijns inziens, onvoldoende van zich horen over hun inhibities. Artsen zijn in principe empathisch en lopen niet te koop met hun emoties, zoals felle voorstanders dat doen, maar een euthanasie kan bij de uitvoerende dokter diepe groeven achterlaten, zeker als er iets misgaat.

Dreun

Bij de eerste echte euthanasie voelde ik tijdens het injecteren een schok door mijn lichaam gaan, terwijl ik keek in het krijtbleek wordende gelaat van de stervende. Een alle weefsels doordringende dreun, een akelig gevoel van macht over de ander, die ik op dat moment definitief uit haar leven joeg.

Gelukkig verdwenen deze begeleidende sensaties in de loop der jaren wat naar de achtergrond en werd deze verrichting meer of minder onderdeel van mijn praktijkvoering, hoewel altijd met tegenstrijdige emoties. Vanaf 1992 heb ik ongeveer twintig keer een euthanasie verricht, waarvan verreweg de meeste het laatste decennium. Mijn voorkeur gaat uit naar hulp bij zelfdoding met het drankje, boven de euthanasie in engere zin waarbij de arts de dodelijke injectie toedient.

Onzinnig

Bij een recente euthanasie ging het mis. Niet in technische zin, maar in de interactie. Een vrouw van even boven de 80 voldeed aan alle wettelijke voorwaarden. Tijdens mijn bezoeken kwam meermalen mijn voorkeur voor het drankje ter sprake. Daarbij legde ik haar uit dat voor alle zekerheid een infuusnaald zou worden aangebracht voor het geval zij zou gaan braken. Ze stemde iedere keer wel in, hoewel haar mimiek verried – zo besepte ik later – dat zij mijn voorkeur maar onzinnig vond.

Op een moment keek ze mij onderzoekend aan. ‘Wat kijk je moeilijk. Het is heel simpel. Dood is dood. Leven is leven. Meer is het niet. Er zullen wel mensen komen op mijn begrafenis, maar dat hoeft echt niet van mij. Ik ben er toch niet.’

Gesterkt door haar atheïsme, stevende zij zelfverzekerd op het drinken van haar doodsbekeer af. Althans, zo dacht ik... tot het moment van euthanasie. Nadat ik het flesje uit mijn tas tevoorschijn haalde, verklaarde zij niet te kunnen drinken. Ze had keelpijn, kon niet goed meer rechtop zitten en haar rechterhand niet goed gebruiken. En er was toch al een infuus aangebracht.

Afspraak

Stilte. Er waren vijf mensen aanwezig, die allen gespannen toekken hoe onze interactie verliep. Haar verklaring overviel mij en ik wees haar erop dat wij iets anders hadden afgesproken.

‘Afspraak? Afspraak? Wat kan mij die afspraak schelen. Sodemieter op!’ En ze draaide zich met een ruk van mij weg en ging naar de muur liggen staren. Ik wist niet hoe verder, zakte op een stoel en zweeg.

Een van de aanwezigen probeerde haar te manen dat dit zo niet kon. Mij werd duidelijk dat het plan moest veranderen en ik stamelde dat de injecties dan eerst nog klaargemaakt moesten worden op de praktijk. Even een time-out, godzijdank. Op de praktijk haalde ik de spullen uit de koelkast en begon alles klaar te maken met trillende handen. Een woede zwol op en deed mij zinnen produceren als: ‘Ach mens, dan spuit ik je wel dood.’

Ruimtevaartuig

Eenmaal terug bij de patiënt, bood de vrouw die tevoren tussenbeide was gekomen, plaatsvervangende excuses aan. De patiënt leek instemmend wat mee te brommen. Ik uitte mij weliswaar begripvol, maar haar uitleg nam niet weg dat de euthanasie voor mij verder een geforceerd verloop zou blijven houden. Het was alsof mijn bewustzijn zich deels uitschakelde en alleen maar uitvoerde en registreerde. Ik bracht de eerste spuit met fysiologisch zout aan en verklaarde werktuiglijk dat op deze manier het infuus eerst doorgespoten moest worden.

Tijdens het langzaam spuiten van achtereenvolgens de pentobarbital en rocuronium, vernauwde mijn blik zich zo op de plek van handeling alsof ik door een koker keek. Al het omgevende verdween. Totale stilte. Het moment duurde eindeloos alsof wij in een ruimtevaartuig zaten dat zich zo immens snel voortbewoog dat het de lichtsnelheid naderde. Tot ineens enkele heftige snikken, huilstoten van een man twee meter links van mij, de stilte

‘Afspraak?
Afspraak?
Wat kan
mij die
afspraak
schelen.
Sodemieter
op!’

doorbraken. Ik draaide mijn hoofd naar rechts en keek op het levenloze gelaat. Het was wat naar opzij, naar de muur gevallen, de mond halfopen gezakt. Dood is dood. Totale vervreemding overmande mij.

Exemplarisch

Wat leert de besproken ervaring? Voorstanders van euthanasie zullen zeggen dat dit een ongelukkig geval was, een uitwas, een door de dokter verkeerd aangepakte situatie. Hij had de patiënt erop moet wijzen dat hij na zo een respectloze uitspraak de euthanasie niet kon doen. Of beter: hij had eerder moeten signaleren dat de patiënt het drankje niet wilde. Prima terechtwijzing, maar mij leert deze gebeurtenis nog iets anders. Deze ervaring is geen uitwas, maar juist exemplarisch voor wat euthanasie in de grond is. De patiënt was iemand om wie je niet heen kon. Haar weerbarstige gedrag focuste mij op de naakte vernietiging van haar persoon. Dat was alleen draaglijk door als een machine te worden. Voorstanders fixeren louter op de consequenties van de dood, einde van een ondraaglijk lijden of afsluiting van perspectiefloze verveling, en zien niet dat de arts met deze handeling over de rand komt van wat nog menselijk is. ■

contact

rbamons@gmail.com
cc: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling gemeld door de auteur.

web

De voetnoten vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.

DE DOKTER
EN ETHIEK

EDITIE 2018
15 MEI

AANMELDEN OP MEDISCHCONTACTLIVE.NL

